

7. Porjadok pidgotovki zasobiv naukovoi komunikacii, zatverdzeni MOZ Ukraini 17.10.2006r.
8. Spil'nij Nakaz MOZ Ukraini ta NAMN Ukraini vid 13.11.2013 r. № 969/97 «Pro udoskonalennja vprovadzhennja dosjagnen' medichnoi nauki u sferu ohoroni zdorov'ja», zareestrovani v Ministerstvi justicii Ukraini 05.12.2013r. za № 2068/24600.
9. Chop'jak V.V. Innovacijni metodi vprovadzhennja rezul'tativ naukovoi dijal'nosti v praktichnu medicinu : metodichni rekomendacii, zatverdzeni MOZ Ukraini / Chop'jak V.V., Gutor T.G., Fit'kalo O.S. – K., 2015- 32 s.
5. Nakaz MOZ Ukraini vid 28.09.2012 r. №751 «Pro stvorennja ta vprovadzhennja mediko-tehnologichnih dokumentiv zi standartizacii medichnoi dopomogi v sistemi Ministerstva ohoroni zdorov'ja Ukraini», zareestrovani v Ministerstvi justicii Ukraini 29.11.2012 r. za №№ 2001/22313, 2002/22314, 2003/22315, 2004/22316.
6. «Perelik naukovoi (naukovo-tehnichnoi) produkcii, priznachenoi dlja vprovadzhennja dosjagnen' medichnoi nauki u sferu ohoroni zdorov'ja» vipusk 1, tomi:1,2.

Реферат

МОДЕЛЬ ОПТИМИЗАЦИИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ В СФЕРЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ УКРАИНЫ
Горбань А.Е.

Ключевые слова: инновационная деятельность в медицине, система учета и мониторинга инновационной деятельности, концептуальные основы построения информационной системы, моделирование прогноза эффективности внедрения инноваций, модель информационной системы.

Целью работы явилось обоснование концепции и принципов построения автоматизированной информационной системы для обеспечения регистрации и мониторинга инновационной деятельности в сфере здравоохранения Украины. Показана необходимость разработки специализированной информационной системы учета и мониторинга инновационной деятельности в сфере здравоохранения Украины. Сформулированы основные принципы, которым должна отвечать специализированная информационная система регистрации и мониторинга инновационной медицинской информации. К ним относятся принципы системности, развития, динамичности, совместимости, стандартизации и эффективности, безопасности данных и другие, которые в комплексе обеспечивают эффективное управление инновациями. Предложена функциональная схема информационной системы, определены требования к заполнению базы данных.

Summary

MODEL TO IMPROVE THE MANAGEMENT OF HEALTHCARE INNOVATION SPHERE IN UKRAINE
Gorban A.E.

Key words: innovative activity in medicine, the system of accounting and monitoring of innovation, the conceptual basis of the construction of information system, forecasting of efficiency of information system, modelling of information system.

The aim of work was to substantiate the concept and principles for the development of the automated information system for registration and monitoring of innovations in the field of healthcare and medicine in Ukraine. This paper describes the necessity of to develop specialized information system for recording and monitoring of innovations in healthcare. We formulated basic principles that specialized information system of registration and monitoring of innovative health information should meet. They are the principles of systemacy, development, dynamism, compatibility, standardization and efficiency, data security and others, which together provide effective management of innovation. We suggested a functional scheme of the information system, determined the requirements to populate the database

УДК 61:378.637

Гутарєва Н.В., Мусхаріна Ю.Ю.

ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ МЕДИЧНИХ ЗНАЬ» У ПЕДАГОГІЧНИХ ВУЗАХ

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ

У статті висвітлюються основні положення програми навчальної дисципліни «Основи медичних знань». Доведено, що вивчення дисципліни є необхідною умовою професійної підготовки та педагогічного процесу формування медико-валеологічної компетентності майбутнього учителя.

Ключові слова: основи медичних знань, охорона здоров'я дітей, медико-валеологічна компетентність.

Постановка проблеми

"Гарне здоров'я і залежна від нього весела вдача – кращі задатки щастя, а тому і знання, що навчають нас як підтримувати в собі ці елементи, повинні займати перше місце серед усіх людських знань". Ця теза була сформульована ще у ХІХ сторіччі відомим англійським педагогом Г. Спенсером і досить точно визначає значення і місцезнань про здоров'я в загальній системі освіти і виховання [1].

Переважає більшість дітей і підлітків в Україні

мають значні відхилення в стані здоров'я, близько половини - незадовільну фізичну підготовку [2]. Критичний рівень здоров'я і фізичного розвитку учнівської молоді внаслідок зниження рухової активності при зростаючому статичному (до 72 % навчального часу) і психоемоційному напруженні процесу навчання, впровадженні комп'ютерних технологій у повсякденний побут, несприятливих екологічних умовах, зростанні антисоціальних проявів серед учнівської молоді, висувують першорядне завдання перед держав-

ними органами, педагогічною громадськістю - збереження та зміцнення здоров'я школярів, формування в них навичок здорового способу життя [2]. Тому формування медико-валеологічної компетентності майбутнього вчителя – це одна з першочергових цілей підготовки фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Згідно з прийнятим у 1999-му році міжнародним документом «Політика прагнення здоров'я для всіх у XXI столітті» усі держави члени Євробюро Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), у тому числі й Україна, повинні здійснювати політику формування здорового способу життя населення, особливо молоді. Ідея створення у молодих людей мотивації до здорового способу життя повною мірою реалізувалась у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, прийнятій у 2001 році на II з'їзді освітян. У ній визначено формування здоров'я нації через освіту як один із пріоритетів державної політики в розвитку освіти.

О. Іонова зазначає, що науково вивірене розв'язання проблеми формування здоров'я учнів через освіту, спонукає науковців до ґрунтовного аналізу теорії і практики шкіл, педагогічна діяльність яких спрямована на збереження здоров'я учнів [3, с. 13].

Історичний досвід переконує, що метою освіти у вищій школі є людина, її внутрішній світ, здоров'я – фізичне, моральне, інтелектуальне, естетичне. Виховувати людину в людині, пробуджувати й культивувати в ній силу людського духу і буття – ось цінності, які повинні бути в центрі уваги теорії і практики вищої освіти. Головною метою системи вищої педагогічної освіти є професійна підготовка вчителів високої кваліфікації згідно з соціальним замовленням. Саме майбутня професійна діяльність учителя впливає на визначення мети вивчення всіх навчальних дисциплін, тобто змісту і форм відповідної навчальної діяльності студентів, які готуються до професійної роботи. Ось чому особливого значення набувають дослідження, спрямовані на вивчення професійної діяльності вчителя, тобто розробка і впровадження кваліфікаційних характеристик спеціалістів з вищою освітою [6, с. 113–119].

Оптимальний рівень медичної підготовки учителя є обов'язковим елементом його професійної компетентності, оскільки вчитель повинен вміти оперативно оцінити стан потерпілого або хворого учня, визначити обсяг невідкладної допомоги і без зволікань надати її дитині на місці події, з метою попередження можливих ускладнень або летального наслідку. Змістовні модулі розробленої та впровадженої програми відповідають основній меті й завданням Концепції медичної освіти та Концепції валеологічної освіти педагогічних працівників – забезпечення підготовки вчителя до надання невідкладної медич-

ної допомоги в загрозливих для життя станах дітям і дорослим та проведення профілактичної роботи з питань охорони життя і здоров'я дітей.

Результати досліджень та їх обговорення

Сучасний розвиток суспільства вимагає подальшого вдосконалення системи підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних працівників. Педагогічна освіта покликанна забезпечувати формування вчителя, який здатний розвивати особистість дитини, зорієнтований на особистісний та професійний саморозвиток і готовий працювати творчо в закладах освіти різних типів. Водночас вчитель несе моральну і юридичну відповідальність за збереження життя і здоров'я дітей на час перебування в навчальному закладі, піклування про яких покладено на нього.

Це зумовлює необхідність осмислення вітчизняного та зарубіжного досвіду функціонування системи педагогічної освіти, визначення нових підходів до її організації.

В сучасних умовах загострюються економічні проблеми, виникають надзвичайні ситуації, посилюється вплив науково-технічного прогресу на людину, зокрема на дітей. Роль педагогічного працівника в контролі за здоров'ям дітей та юнацтва різко зростає, і це зобов'язує визначити пріоритети медичної освіти для педагогічних працівників.

Державна політика у сфері охорони здоров'я спрямовується на підвищення рівня здоров'я, поліпшення якості життя і збереження генофонду Українського народу. Перелік хронічних хвороб учнів загальноосвітніх шкіл різноманітний. Лише один з десяти першокласників сьогодні не має патології. Результати наукових досліджень показують, що за останні роки тенденція до погіршення стану здоров'я учнів набула сталого характеру. За період навчання у школі кількість хронічних захворювань у дітей збільшується в 1,5-2 рази. Відмічається значне омолодження "хвороб похилого віку", зокрема, онкозахворювань. Відмічені випадки інсультів та інфарктів у дітей віком до 15 років [4].

Щодо інфекційних хвороб, підвищена захворюваність на туберкульоз, грип, СНІД, кишкові інфекції, тяжкі форми сальмонельозу, дизентерії, гепатитів. Неухильно зростає кількість дітей-інвалідів. Серед причин інвалідності – хвороби нервової системи (ДЦП, психічні розлади, вроджені аномалії), хвороби ендокринної системи, травми, опіки тощо. Виникнення вроджених патологій значною мірою зумовлено зловживанням молоддю алкоголю, наркотиків та тютюнопаління.

Поряд із зростанням хронічних захворювань дітей відмічається високий рівень дитячого травматизму (до 500 000 на рік), вагомий "внесок" у цей показник шкільного травматизму. Найчастіше учні отримують травми на перервах, уроках фізичного виховання, трудового навчання, фізи-

ки, хімії, а також в спортивних секціях (до 50 000 на рік). Статистичні дані свідчать, що кожний десятий педагог протягом року повинен був надати дитині першу медичну допомогу на місці пригоди [4].

При багатьох захворюваннях та травмах можуть виникати невідкладні стани, загрозливі для життя і здоров'я. В таких випадках вчитель повинен вміти оперативно оцінити за загальноприйнятими ознаками стан хворого або потерпілого учня, визначити необхідний обсяг долікарської медичної допомоги та не зволікаючи надати її з метою попередження можливих ускладнень або летального наслідку. Тому мінімально необхідна медична підготовка вчителя є обов'язковим елементом його професійної компетентності.

Програма побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, рекомендованими Європейською Кредитно-Трансферною Системою (ECTS) [4].

Лекційний курс передбачає отримання студентами основних знань про причини, ознаки та перебіг хвороб та невідкладних станів, про засоби надання долікарської медичної допомоги у будь-яких умовах, про роль профілактичних заходів у попередженні розвитку патологій тощо.

На лабораторних і практичних заняттях студенти засвоюють практичні вміння і навички надання долікарської медичної допомоги у відповідності до рівня вимог, що встановлюється освітньо-кваліфікаційною характеристикою галузевих стандартів вищої освіти за напрямом "Освіта" для всіх педагогічних спеціальностей.

Семінарські заняття служать для обговорення та аналізу тем, які даються студентам на самостійну підготовку.

Програма курсу складається з 2-х модулів, зміст яких відповідає основній меті і завданням Концепції медичної освіти педагогічних працівників - забезпечення підготовки вчителя до надання першої медичної допомоги при невідкладних станах та проведення профілактичної роботи з питань охорони життя і здоров'я дітей.

Форми підсумкового контролю – іспит. До підсумкового контролю допускаються студенти, які відпрацювали всі заняття практичного курсу і оволоділи навичками надання невідкладної долікарської допомоги.

Згідно з вимогами програми студенти повинні *знати*:

- основи анатомії та фізіології організму людини;
- питання загальної та особистої гігієни;
- основні ознаки патологічних станів у дітей дошкільного та шкільного віків;
- ознаки клінічної та біологічної смерті;
- основи проведення реанімації;
- основи надання допомоги при деяких патологічних станах (опіках, відмороженнях, ушкодженнях електричним струмом, хімічних опіках,

синдромі тривалого стискання, отруєннях, переломах, кровотечах, травматичному шоку, пораненнях тощо) і раптових захворюваннях, в звичайних умовах та в екстремальних ситуаціях;

- основи долікарської діагностики, класифікацію раптових захворювань (в тому числі епідемічних процесів) та патологічних станів;

- техніку надання долікарської допомоги в різних умовах, спрямовану на попередження ускладнень та порятунок життя потерпілого.

Студенти повинні *вміти*:

- володіти навичками реанімації;
- володіти навичками діагностики, класифікації раптових захворювань та патологічних станів (вимірювати температуру тіла, АТ, визначати та оцінювати пульс, дихання тощо);

- володіти технікою надання долікарської допомоги при травмах, кровотечах, утопленні, задусі, ураженнях різними хімічними і фізичними факторами (електричним, високою / низькою температурою, радіацією) та при отруєннях;

- розпізнати ознаки та надати першу допомогу при укусах змій, шкідливих комах, собак та інших тварин;

- володіти технікою десмургії, транспортної іммобілізації та тимчасової зупинки кровотеч;

- володіти технікою беззондового промивання шлунку, очисної клізми, застосування компресів, банок, гірчичників, пухиря з льодом, ванн (місцевих та загальних), ін'єкцій, інгаляцій;

- вміло користуватись доступними лікарськими препаратами;

- володіти навичками введення доступних лікарських препаратів в організм хворого при невідкладних станах (зовнішнє, внутрішнє, парентеральне);

- володіти правилами роботи при бактеріологічній небезпеці;

- володіти правилами роботи в умовах стихійного лиха чи екстремальних ситуацій;

- використовувати набуті знання не тільки в побуті та особистому житті, а також і в повсякденній роботі з дітьми.

Тематичний план по курсу "Основи медичних знань" для студентів всіх спеціальностей педагогічних ВНЗ

Змістовий модуль 1. Перша медична допомога в загрозливих для життя станах, що виникають при захворюваннях внутрішніх органів, інфекційних хворобах.

1. Вступ. Поняття про здоров'я та хворобу.
2. Дитячі хвороби, що набули соціального значення та їх попередження.
3. Запобігання порушень зору, слуху, мовлення та опорно-рухового апарату у дітей.
4. Профілактики психоневрологічних порушень.
5. Основні захворювання органів дихання, невідкладні стани при них та перша медична допомога.
6. Основні захворювання серцево-судинної

системи, невідкладні стани при них та перша медична допомога.

7. Основні захворювання черевної порожнини, невідкладні стани при них та перша медична допомога.

Змістовий модуль 2. Перша медична допомога в загрозованих для життя станах при травмах та нещасних випадках.

1. Травми, їх ускладнення. Кровотеча у дітей та дорослих.
2. Перша медична допомога при зупинці дихання та кровообігу.
3. Перша медична допомога при пораненнях.
4. Перша медична допомога при травмах кінцівок.
5. Перша медична допомога при впливі на організм високих та низьких температур електричного струму.
6. Перша медична допомога при травмах голови, грудної клітки, хребта та спинного мозку, живота.
7. Транспортна іммобілізація та десмургія.

Висновки

На кафедрі медико-біологічних основ охорони життя та цивільного захисту ВДНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» адаптовано навчальну програму та методику викладання навчальної дисципліни «Основи медичних знань» за напрямом 6.010100 «Педагогічна освіта» (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»), що показало позитивні результати.

У процесі реалізації системи професійної освіти здійснено науково-методичне забезпечення, зокрема підготовлено необхідні посібники та методичні рекомендації.

Викладання навчальної дисципліни «Основи медичних знань» у повному обсязі є необхідною умовою педагогічного процесу формування ме-

дико-валеологічної компетентності та загальної професійної підготовки майбутнього учителя.

На жаль, час на вивчення дисципліни «Основи медичних знань» за новими навчальними планами скорочується, що не дозволяє у повному обсязі та достатньою ефективністю вивчити основні розділи даного циклу.

Література

1. Биковська Л.Б. Фізична культура – засіб формування мотивацій до підвищення рівня здоров'я та відмови від шкідливих звичок / Л.Б. Биковська, О.О. Бабінець // Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. – К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. – 2006. – Вип. 49. – С. 182-187.
2. Зубалій М. Здоров'я дітей – у небезпеці / М. Зубалій, О. Леонів, Н. Василюшина // Фізичне виховання в школі. – 2006. – № 4. – С. 6-9.
3. Іонова О.М. Розвиток здоров'я особистості через освіту: досвід вальдорфської школи / О.М. Іонова // Педагогіка здоров'я : збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції / за загальною редакцією проф. О. М. Микитка. – Х. : ХНПУ ім. Г. С., 2011. – С. 13-21.
4. Основи медичних знань // Навчальна програма. – Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. – 14 с.
5. Плахтій П.Д. Основи медичних знань: підручник / П.Д. Плахтій, С.П. Польова, Л.С. Соколенко, Н.В. Гутарева; за ред. С.П. Польової. – Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2015. – 328 с.
6. Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів : [монографія] / Л. О. Хомич. – К. : Магістр-S, 1998. – 201 с.

References

1. Bikov's'ka L.B. Fizichna kul'tura – zasib formuvannja motivacij do pidvishhennja rivnja zdorov'ja ta vidmovi vid shkidlivih zvyчок / L.B. Bikov's'ka, O.O. Babinec' // Problemi osviti: Nauk.-metod. zb. – K. : Institut innovacijnih tehnologij i zmistu osviti. – 2006. – Vip. 49. – S. 182-187.
2. Zubalij M. Zdorov'ja ditej – u nebezpeci / M. Zubalij, O. Leonov, N. Vasilishina // Fizichne vihovannja v shkoli. – 2006. – № 4. – S. 6-9.
3. Ionova O.M. Rozvitok zdorov'ja osobistosti cherez osvitu: dosvid val'dorfs'koj shkoli / O.M. Ionova // Pedagogika zdorov'ja : zbirnik naukovih prac' Vseukrains'koj naukovo-praktichnoj konferencij / za zagal'noju redakcieju prof. O. M. Mikitka. – H. : HNPU im. G. S., 2011. – S. 13-21.
4. Osnovi medicnih znan' // Navchal'na programa. – Kiiv : Vid-vo NPU im. M.P. Dragomanova, 2009. – 14 s.
5. Plahtij P.D. Osnovi medicnih znan': pidruchnik / P.D. Plahtij, S.P. Pol'ova, L.S. Sokolenko, N.V. Gutareva; za red. S.P. Pol'ovoї. – Kam'janec'-Podil's'kij : PP «Medobori-2006», 2015. – 328 s.
6. Homich L. O. Profesijno-pedagogichna pidgotovka vchitelja pochatkovih klasiv : [monografija] / L. O. Homich. – K. : Magistr-S, 1998. – 201 s.

Резюме

ОБОСНОВАНИЕ НЕОБХОДИМОСТИ ИЗУЧЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ «ОСНОВЫ МЕДИЦИНСКИХ ЗНАНИЙ» В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ

Гутарева Н.В., Мухарина Ю.Ю.

Ключевые слова: основы медицинских знаний, здравоохранение детей, медико-валеологическая компетентность.

В статье освещены основные положения программы учебной дисциплины «Основы медицинских знаний». Доказано, что изучение дисциплины является необходимым условием профессиональной подготовки и педагогического процесса формирования медико-валеологической компетентности будущего учителя.

Summary

EVIDENCES TO IMPLEMENT THE COURSE «GROUNDS OF MEDICAL KNOWLEDGE» IN TEACHER-TRAINING INSTITUTIONS

Gutareva N., Muskharina YU.

Key words: bases of medical knowledge, health protection of children, general health education and general healthcare competence.

This paper focuses on the main items of the curriculum «Grounds of medical knowledge». The research proves this discipline is of great importance for school teachers as it contributes to the development of their medical competence, helps to come into details of children physiology and to provide the safety of educational process.